

## КРИТИКА „Тартиф“

Молијеров „Тартиф“, у режији и по новонасталом тексту Игора Вука Торбице, копродукција је Народног позоришта Сомбор и новосадског Српског народног позоришта. Своју прву, сомборску премијеру, имао је на самом крају прошле недеље.

Узвишени стил, прецизна форма у строгом стиху, принцип рационалности и јасна подука на крају – све одлике класицистичке комедије, Молијер у најбољем спроводи у свом „Тартифу“. Насловни лик је лажов и манипулатор, који Оргону, угледном грађанину, продаје своју тобожњу побожност и доброту, до те мере успешно, да се овај завади са сваким ко у ту доброту не верује, а то је читава његова породица. Следи низ неразумних одлука залуђеног човека: од тога да Тартифу даје за жену своју ћерку иако за другога заручену, избацује из куће сина који му се противи, да би Тартифу на крају преписао читаво имање, сигуран да тај „добри човек“ – каквим га види – поклон неће злоупотребити. Међутим, Тартиф показује своје право лице, а превареног грађанина спасава тек типични *deus ex machina* у лику праведног владара, што је изродило улизички завршни монолог, посвећен краљу Лују XIV. Јер Молијер је био принуђен да три пута исправља и дописује ову очигледну друштвену сатиру, чије је извођење пет година било под ембаргом, јер је јасно денунцирала друштвену хипокризију, а назначеном симбиозом клерикалне и световне моћи алудирала на кулминацију постојећег апсолутизма. Наиме, није Тартиф једини негативни пример; то је такође и Оргон, тај угледни грађанин, који ће „вођи“ жртвовати породицу, па и свој сопствени материјални опстанак.

„Тартиф“ се, као врхунска политичка сатира, радо игра свих ових 350 година, често се осавремењује, па је то случај и са овом представом Игора Вука Торбице. Полазећи од потребе да детектује деловање лажова и манипулатора који је задобио велику моћ, и да његову манипулацију разоткрије публици, али и себи и осталим актерима представе, дошао је до новог текста, до увода у којем Оргонова свастика Дорина, под јаким стресом (харизматична у споју комичног и трагичног Хана Селимовић), зове публику у помоћ, зове публику као сведока да заједно виде је ли она луда када мисли да у њеној породици нешто дебело не штима, или је управо она та која види нешто што други још не виде. Тај позив у помоћ је најбоље увлачење публике у театарски акт коме сам сведочила, и простор између сцене и гледалишта током читаве представе остаје потпуно отворен, без икакве вештачке конвенције, што је прва велика вредност ове представе.

Сам Тартиф се, као и код Молијера, појављује тек у другој трећини комада, као љигави човечуљак, који ће затим - у маестралном тумачењу Саше Торлаковића – направити широк лук преко невинно оптуженог, до великодушног исцелитеља сваког бола, од моћног чаробњака и мефистофеловског владара људским душама, до бездушног мафиоза. Што је одступање од Молијеровог варалице, који није претерано способан, већ успева једино захваљујући Оргоновој потреби за вођом. Овај вођа завлада читавом породицом, денунцирајући их једног по једног. Свако се, не само Оргон, показује у својој слабости, или свом марифетлуку, некој ситној рачуници, са мањом или већом маном. Стадо којим Тартиф завлада није невинно, што је суштинско осавремењивање Молијера. Колико је реч о доброј надоградњи сведочи бешавно уклапање оригиналних делова текста у Александринцу у новонастали текст.

Све данашње недоумице у односу на Тартифа, сва отворена друштвена питања, претресају се уз помоћ Молијерових ликова, у складно заокруженом и избрушеном ауторском рукопису који на моменте досеже страву хорора, као последица деконструкције текста, а затим промишљене и пажљиве конструкције новог ткива.

Оргон Нинослава Ђорђевића, угрожен на позицији поглавара куће, заклон за прикривени деспотски садизам проналази у ауторитету новооткривеног вође; Марко Марковић је као Оргонов шурак направио озбиљну студију о шармантним, а двочиним слабићима; Даница Грубачки је апатична ћерка, коју ни вереник, Душан Вукашиновић, не може да покрене да се избори за жељено; Марко Савић је разметни син, Тијана Марковић изгубљена жена; Биљана Кескеновић као госпођа Пернел најближе је оригиналној верзији, док у савремену реалност посебно враћају судски извршитељи Милорад Капор, Драгана Шуша и Немања Бакић. Окосницу минималистичке сценографије Андреје Рондовић чини његово кућно величанство тросед, уз украсна светлећа слова која исписују Тартифово име. Јелисавета Татић Чутурило је савремени костим провукла кроз дискретну стилизацију, док је Владимир Пејковић музички уобличио представу.

Представа има неколико крајева; сваки нуди преокрет, има своје значење, с тим да ипак утуљује емотивни доток, иначе несметан током претходна два сата, која пролете неосетно.

Александра Гловацки, „Културни кругови“, Радио Београд 2, 12. фебруар 2019.